

ПАРАЛЕЛНИТЕ СВЕТОВЕ В КЛАВИРНИТЕ КВИНТЕТИ ОТ АНТОНИН ДВОРЖАК И СЕЗАР ФРАНК

Марин Гонев

На 6 юни 2022, в рамките на Международния музикален фестивал „Софийски музикални седмици“, се състоя концерт в камерна зала „България“, чиято програма обхващаше две емблематични за романтическия XIX век камерни произведения – Клавирния квинтет в ла мажор ор. 81 от Антонин Дворжак и Клавирния квинтет във фа минор ор.14 от Сезар Франк. Изпълнителите са утвърдени имена в музикалния живот – петима инструменталисти, всеки от които със свой собствен път и сценична реализация както у нас, така и в чужбина: пианистката Елена Дикова и струнният квартет в състав: цигуларите Стоимен Пеев и Йордан Димитров, виолистът Иво Кръстев и виолончелистът Христо Танев.

Предвид това, че всеки един от тези два тежки за изпълнителите и същевременно твърде различни като художествени проявления от романтическата епоха опуса би бил достатъчен като център на сериозна самостоятелна концертна програма, изпълнението им заедно в един концерт е категорична изява на изпълнителското самочувствие на утвърдените музиканти.

Още с първите тактове на квинтета от Дворжак бе дадена заявка за висок музикантски професионализъм и прекрасен усет за формоизграждането. Изведената стройна музикална архитектура на сонатното алегро, с което започва цикълът, бе необорим аргумент за това. Провеждането на тематичния материал, фразирането и щрихите в единството на цялостната концепция, ясната посока на мисълта, невероятната сплотеност

между музикантите в ансамбъла се случваше толкова естествено, сякаш съставът концертира интензивно от години. Съпоставянето между съдържано осмислената кантиленност с духа на танцувалността бе основата за цялостно разгръщания се напред във времето цикъл.

Превес във втората част, „Думка“, имаше песенното начало с тема, която при всяко от явяванията си по протежение на цялата рондо форма бе в различно ритмично обкръжение от съпровождащите гласове. Тази особеност на работа с материала, подсказана в програмното заглавие на частта, беше майсторски използвана от музикантите в търсене на различни цветове и нюанси при всяко връщане към темата.

Следващата част, *Furiant*, поставя на преден план танца, играта, обгръщащи аркообразно средния дял, където се съпоставят също танцови елементи (макар и не толкова характеристични) с хоралната звучност на акомпанимента. Утвърждаващият художествения замисъл финал, включващ краткотрайно фугато, бе кулминацията на целия камерен цикъл – блестящо и категорично постигната и разгърната от изпълнителите.

В Клавирния квинтет от Сезар Франк, поднесен във втората част на концерта, суровата, на места дори мрачна музика „измести“ онази радост от живота, изникнала като асоциация от изпълнената вече творба на Дворжак. Още с първите тактове на *Molto moderato quasi lento* – с яркия контраст между носещото напрежение и драматизъм тематично ядро в щрайха и кантилената в пианото – слушателят се пренесе в един различен свят. Последвалото *Allegro*, изградено върху вече изложения тематичен материал, категорично затвърди прекрасните впечатления от ансамбъла. Непоклатимата интуиция у музикантите за камерност като сплотеност, единна мисловна насоченост и комуникация между партньорите на сцената проправи пътя към ярко изведената кулминация на частта.

Втората част, *Lento, con molto sentimento*, потопи публиката в друг емоционален свят – на интимния размисъл и философската вгълбеност, като тук заключителното „прибиране“ към *pp* сякаш донесе тишината и спокойствието след всички терзания, още повече след мрачната предходна част.

Точкуваните призивни интонации в пианото от самото начало на финала върнаха слушателя към емоционалната сфера на първата част на квинтета. Появили се първо в пианото, те се поемат от другите изпълнители, бивайки „сблъскани“ със следващото тематично ядро с характерен ритмичен рисунък (две осмини и дълги ноти), носещо сякаш омиротворение. Сблъсък, който довежда светлината на финала – като победа на доброто и вярата в него в един художествен образ, изведен категорично от музикантите.

Пишейки с вълнение за този прекрасен концерт, не мога да не отделя внимание в няколко реда на блестящо изградената от пианистката Елена Дикова клавирна партия. Несъмнено ролята на пианото в тези два огромни камерни опуса е изключително отговорна. То е не само основата, върху която нанасят останалите цветове четиримата щрайхисти, но и активен участник в цялостното изграждане на музикалната архитектура. Пианото осигурява целия хармоничен вертикал (с огромен диапазон при Франк – вероятно поради факта, че композиторът е органист и това очевидно е повлияло при оформянето на клавирната партия), доизгражда и подплатява мащаба на цялата музикална картина, поддържа звуково кулминациите, намира естествено своето място в огромния звуков спектър, без да се натрапва, но и като категорично води, когато инструменталната му роля за цялостното изграждане на архитектурата го изисква. Така огромната тежест на този концерт за пианиста (като се има предвид тежката клавирна фактура на Квинтета от Сезар Франк, особено след съвсем различния, не по-

малко труден, „ювелирен“, изискващ изключителна артикулационна прецизност (квинтет от Дворжак)) сериозно поставя проблема и за физическата издръжливост на изпълнителя. Издръжливост, която може без преувеличение да бъде сравнена с необходимата за едновременно изпълнение в една програма на два различни концерта за пиано и оркестър. Несъмнено Елена Дикова изпълни ролята си на артист, категорично заел своето място сред големите имена в музикалното изкуство.